

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ט כסלו, ה'תשל"ו

חלק ג – יוצא לאור לש"פ תולדות, ב' כסלו, ה'תשפ"ג

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

©

Published and Copyright 2022 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5783 • 2022

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

פתח דבר

לקראת ש"פ תולדות, ב' כסלו ה'בעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שלישי מהתוועדות י"ט כסלו ה'תשל"ו, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ וירא, חלק שני לש"פ חיי שרה, חלקים הבאים י"ל אי"ה בשבועות הקרובים).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

כ"ז מרחשון, ה'תשפ"ג,

שנת ה'קהל,

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,

ברוקלין, נ.י.

כו. דובר לעיל אודות "כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור" — שהם ג' הקוין שעליהם העולם העומד, תורה עבודה וגמילות חסדים, שכוללים כל אופני וסוגי ההנהגה בקיום התורה ומצוותי' — שע"ז פועלים הענין ד"פדאני לי ולבני מבין אומות העולם".

וכיון ששליחותו של יהודי בעולם היא לשמש את קונו ("אני נבראתי לשמש את קוני"¹⁰⁸, שלכן צריך להשתדל שיהיו ל"קונו" כל הענינים, ועאכו"כ הענינים ההכרחיים, כביכול, הרי מובן, שכאשר נודע לו ש"שכינתא בגלותא"¹⁰⁹, וגם בנ"י בתור בניו של הקב"ה נמצאים בגלות "בין האומות", הנה הדבר הראשון שהוא הכרחי בשימוש לקונו הוא — לפעול הענין ד"פדאני לי ולבני מבין אומות העולם".

ונתבאר, שבשביל זה לא מספיק עצם קיום התורה ומצוותי', שכללותם תורה וגמ"ח ותפלה, אלא כל זה צ"ל באופן של "העוסק" — ככל פרטי הענינים שב"עסק" כפשוטו:

אין זה באופן שבשעה שהעסק סגור, אזי מסיח דעת ממנו, אלא אם הוא בעל-עסק אמיתי, ה"ה מונח בעסק במשך כל היום כולו, כך, שגם באכילתו ובשתייתו, ואפילו בחלומו ש"מראין לו מהרהורי לבו"³⁰, מונח הוא כיצד לפעול הענין ד"פדאני לי ולבני מבין אומות העולם", ע"י תורה וגמ"ח ותפלה עם הציבור.

ועוד זאת, שב"עסק" לא מספיק להשקיע זוו ולהרויח זוו, "זבון וזבין כו"²⁶, אלא צריך להיות ריווח, ודוגמתו בלימוד התורה, שהלימוד אינו באופן שלומד דבר אחד "בלבד", אלא באופן שמוליד הבנת דבר מתוך דבר; ועד"ז בגמ"ח, שהמעלה העליונה בזה היא באופן ש"מטיל מלאי לכיס של תלמידי חכמים"⁴⁹, שיחדלו להיות נצרכים וזקוקים; ועד"ז בנוגע לתפלה, שמתפלל באופן שכל אלו מסביבו מתחילים להתפלל, ועד שאפילו "עצי היער" "ירננו"¹⁰⁹ ע"י תפלתו הוא.

וכן הפרט האמור לעיל בנוגע ל"עסק", שצריך להתנהל בשמחה ובבטחון שבודאי יצליח, ולא להתפעל אם זה לא בא בקלות כ"כ כפי ששיער, כיון שכל זה כדאי בשביל רווחים.

וכל פרטים אלו צריכים להיות אצל כל אחד מישראל בלימוד התורה, וכן בקיום המצוות, שכללותם היא מצות הצדקה וגמילות

חסדים¹¹⁰, וכן בענין התפלה ("מתפלל עם הציבור"), שמעלה את התורה והמצוות, להיותה "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"¹¹¹ (כדאיתא במדרשי חז"ל¹¹², ובארוכה יותר בספרים שלאח"ז).

כז. ובכל זה ישנה נקודה והדגשה נוספת — שמוכרח להיות הענין ד"חנוך לנער" (ועד"ז בחינוך שנותנים לבנות), ע"פ הכלל שנאמר בפסוק¹¹³ "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה" — שבזה מתחיל רבינו הזקן את ההקדמה לחלק השני של ספר התניא [אשר ע"פ סיפור החסידים היתה לכתחילה קס"ד שיהי' ההתחלה של ספר התניא¹¹⁴] — שער היחוד והאמונה.

ומזה מובן (ובפרט ע"פ המבואר שם באריכות), שכלל שיגדלו המעלות ומדריגות שיגיע אליהם כאשר "יזקין" — עדיין נוגע ופועל אופן החינוך שקיבל בהיותו עדיין "נער", כך, שכדאי כל יגיעה בזה, כיון שזה נוגע לזמנים שלאח"ז עד ש"יזקין", שגם אז יהי' הרושם והפעולה מהחינוך שקיבל בנערותו.

ולכן צריכה להיות ההשתדלות בענין החינוך לא רק לפי מעמדו של ה"נער" בזמנו הוא, באותם זמנים ובאותה תקופה, או בשנים הקרובות, אלא צריך להבהיר ולהבטיח גם את השנים שלאח"ז עד שיגיע לזקנה, שכן, ככל שתגדל מעלתו בזמן הזקנה, יש ענינים שתלויים באופן החינוך שנותנים לו בהיותו "נער".

כח. ובפרטיות יותר:

כשלוּמדים עמו תורה — אין זה באופן שיוצא י"ח באמירת השיעור [או בלימוד החומש, ועד"ז שאר ענינים בתושב"כ או תושבע"פ] במשך זמן של כך וכך רגעים, שבזה מילא את מלאכתו באמונה, אלא כסיפור הגמרא במסכת בבא בתרא¹¹⁵: "רב אשכחי לרב שמואל בר שילת דהוה קאי בגינתא .. אמר לי' הא תליסר שנין דלא חזיא לי, והשתא נמי דעתאי עלויהו" — שלאחרי י"ג שנה רצופות, חושב אודות תלמידיו שנמצאו במקום אחר לגמרי!

(110) ראה תניא פל"ו.

(113) משלי כב, ו.

(111) ויצא כח, יב.

(114) ראה הערות ותיקונים לתניא (קצו,

(112) ראה ב"ר פס"ח, יב. זהר ח"א רסו,

ב). וראה גם תו"מ חע"ה ריש ע' 178. וש"נ.

רע"ב. ח"ג שו, רע"ב. תקו"ז תמ"ה (פג, א).

(115) ח, ב.

והרי הגמרא אינה מספרת סיפורים יפים בעלמא; זהו חלק מהתורה — "תורה" מלשון הוראה¹¹⁶.

ועד"ז כשמדברים עם ילד ומחנכים אותו בגמילות חסדים ובכללות ופרטיות ענין המצוות — צריך לכל לראש להראות בעצמו דוגמא חי', וההדגשה בזה — לא סתם דוגמא שמקיים מצוות, אלא דוגמא חי', היינו, שעושה זאת במלוא החיות ובמלוא ה"שטורעם".

וכפי שרואים גם בפועל, שכאשר רוצים לפעול אצל התלמיד והמקבל מדה מסויימת של לימוד או של קיום פעולה וכיו"ב, צריכה להיות הדוגמא שמראים לו בתוקף ובחיות הרבה יותר, והיינו לפי שהתלמיד אינו מקבל כל תורת רבו בבת אחת, אלא לוקח לו ארבעים שנה עד ש"קאי איניש אדעת' דרבי"¹¹⁷, ועאכו"כ לקלוט את כל הענינים בנוגע ללימוד ובנוגע להנהגה.

ועאכו"כ בנוגע לענין התפלה, שמבואר בספרים¹¹⁸ שתפלה היא בדוגמת חוט השדרה שבאדם, כמבואר בספרי הטבעיים שע"י חוליות השדרה ה"ה מעמיד את כל רמ"ח האברים ושס"ה הגידים [אע"פ שחוט השדרה עצמו לא נכנס במנין האיברים, כי אם חוליות השדרה, וכך גם התפלה שלדעת כמה פוסקים¹¹⁹ אינה במנין המצוות, ואפילו אם היא במנין המצוות, הרי זה רק שכאשר יש לו איזה בקשה אזי צריך להתפלל, אבל לא בתור ענין כללי כו'¹²⁰] — הרי בודאי שיש צורך בדוגמא חי' בנוגע לענין התפלה שבה צריך לחנך את הנער והנערה, עד לאופן שתהי' הוודאות שישאר ויפעל אצלם אפילו בזמן ד"כי יזקין".

כט. ויש להוסיף בזה גם בהמשך להמדובר לעיל (סכ"ד) אודות הדגשת ענין הנס באופן ד"הפליא ה' והגדיל לעשות בארץ" — שגם ענין זה נוגע לחינוך הבנים והבנות:

ידוע הסיפור¹²¹ מכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שנכנס פעם והבחין אצל המלמד שלימד את בנותיו בקטנותן סיפורי התורה, שבהגיעו לסיפור ענין של נס, רצה לחטוף ולעבור על זה במהירות וכו'. וכששאלו מדוע לומד פסוקים אלו במהירות כל כך? השיבו, שמתירא להסביר לילד קטן ענין של נס, שאינו רואה אף פעם, ואינו יודע כיצד ישפיע

(116) ראה רד"ק לתהלים יט, ת. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב.

(117) ע"ז ה, ריש ע"ב.

(118) ראה לקו"ת בלק ע, ד. ובכ"מ.

(119) ראה כס"מ ריש הל' תפלה.

(120) ראה גם סהמ"צ להצ"צ שרש מצות

התפלה בתחלתה (דרמ"צ קטו, א).

(121) ראה גם תו"מ חע"ד ע' 364. וש"נ.

עליו הדבר. — ילד, רגיל בדרכי הטבע, כפי ש"עולם כמנהגו נוהג"¹²², כפי שרואה מידי יום ביומו. וכאשר צריך לספר לו אודות מאורע של נס, שבאותו עולם שמתנהג בדרך הטבע, אירע ענין שמשדד מערכת הטבע, אזי יכול להתבלבל, ועד שנעשה אצלו ספק בהאמת וכו'.

אך כ"ק מו"ח אדמו"ר ביטל מיד את כל השיטה, ואמר לו, שאדרבה: דוקא לילד צריך לספר ענינים של ניסים אמיתיים, כדי שמתחילה יהי' חינוכו וגידולו ועמדתו בחיים — שיש אמנם דרך טבע, ו"אין סומכין על הנס"¹²³, אבל אעפ"כ ישנו הענין ש"הגדיל והפליא ה' לעשות בארץ"!

ל. וכאשר החינוך הוא באופן האמור — הרי זה קשור עם הפסוק "פדה בשלום", כאמור לעיל (סי"ח) שבפסוק זה גופא מדגיש רבינו הזקן תיבת "שלום":

כאשר הלימוד עם הנער הוא רק כדי לצאת י"ח, או אפילו כשלומד מתוך חיות אבל אינו מראה דוגמא חי', או שהלימוד הוא רק כדי להבטיח את מעמדו ומצבו בהיותו בין כתלי החדר, התלמוד-תורה או הישיבה — הנה לא זו בלבד שהלימוד והחינוך אינם באופן של שלימות (שזהו אחד הפירושים ב"שלום", מלשון שלימות¹²⁴), אלא אין זה אפילו ענין ה"שלום" לפי הפירוש הפשוט, כיון שהלימוד אינו באופן שנעשה שלום בין כל הנטיות וכל תכונות הנפש של התלמיד.

כדי שהתלמיד יקבל ויקלוט זאת כדבעי — הרי זה צריך להתקבל הן מצד כלי המעשה של התלמיד — שיציית בפועל, הן מצד כלי הרגש שבלב התלמיד — שיהי' לו הרגש בזה, והן מצד כלי המוח והשכל של התלמיד — שיבין זאת עד מקום שיד שכלו מגעת, ולאח"ז יגיע עד לכח האמונה (שענינו בספירות — ספירת הכתר), שידע בשכלו שזהו ענין שאי אפשר להבין בשכל, להיותו למעלה מהשכל; זוהי אמונה פשוטה בפשיטות של "ה' אלקינו ה' אחד"¹²⁵.

וכאשר לומדים עם הילד ומחנכים אותו באופן זה, אזי ילמד ויקיים מצוות באופן של "שלום" — שלא רק ידו של הילד מחלקת צדקה, אלא בשעת מעשה יש בלבו הרגש השתתפות ("א' מיט-געפיל") עם הרגש העני מקבל הצדקה, והשכל שבמוחו מבין מדוע צריך ליתן וכיצד צריך ליתן — בסבר פנים יפות וכו'⁶¹, וחודר גם את כח האמונה, בידעו

(124) ראה לקו"ת ראה ל, רע"ג. וש"נ.

(125) ואתחנן ו, ד.

(122) ראה ב"ר רפל"ט.

(123) ראה פסחים סד, ב.

שמקיים בזה ציווי הקב"ה — "אשר קדשנו במצוותיו וצוננו", שהרי אע"פ שבצדקה אין ברכת המצוות בדיבור (מאיזה טעם שיהי'126), הרי ישנו תוכן הענין, ואדרבה — "גדולה צדקה כו"127 ו"שקולה צדקה כו"128, ככל המעלות שנאמרו על מצות הצדקה.

וכאשר החינוך הוא באופן כזה, הרי זה חינוך באופן של "שלום": "שלום בפמליא של מטה"129 — אצל התלמיד, ו"שלום בפמליא של מעלה"129 — אצל המלמד והמחנך שלו, שמקיים שליחותו של הקב"ה: "ושנתם לבניך — אלו התלמידים"130, והרי "שלוחו של אדם כמותו"131. ואז נעשה אצלו הענין ד"פדה בשלום", ו"ויצאתי בשלום מה' שלום" (כפי שמדגיש רבינו הזקן11) — בנוגע לעצמו ובנוגע לתלמידים, ומגאולה פרטית לגאולה כללית — שפועל גם הענין ד"פדאני לי ולבני מבין אומות העולם", ובקרוב ממש, ע"י משיח צדקנו.

* * *

לא. אע"פ שבמכתב11 הקשור עם הגאולה ד"ט כסלו מזכיר ומדגיש רבינו הזקן כמ"פ תיבת "בשלום" — הרי זה קשור עם פסוק שלם10 (שאחת התיבות שבו היא תיבת "בשלום", שבה היא עיקר ההדגשה), כפי שמתחיל: "כשקריתי בפסוק פדה בשלום כו". ומזה מובן, שכדי שענין השלום יהי' כדבעי, צריך לעיין בכללות הפסוק. ובכן: מיד לאחרי תיבת "בשלום", נאמר בפסוק ענין הפכי: "מקרב", שענינו ופירושו של"קרב" הוא מלחמה — היפך לגמרי מ"שלום"?

בלימוד פשוטו של מקרא הפשט הוא אמנם שהי' יכול להיות מצב של "קרב", אלא שהקב"ה פדה אותו מהמצב של "קרב" באופן של "שלום"; אבל בהמשך הכתוב נאמר "כי ברבים היו עמדי", ומפרש (בתושבע"פ) בירושלמי132, "ש"ברבים" קאי על הצד שכנגד, שהם אנשי אבשלום, שגם הם "היו עמדי", שהתפללו לנצחוננו של דוד. וכשמסתכלים בתנ"ך רואים שהיתה שם גם מלחמה כפשוטה.

[וכך הי' גם אופן הפדי' ("פדה בשלום") אצל רבינו הזקן — שהי' תחילה מעמד ומצב של "קרב", ועד גם מעמד ומצב של יסורים] שהרי

130) ואתחנן ו, ז ובספרי ופרש"י עה"פ.

131) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.

132) סוטה פ"א סה"ח.

126) ראה גם תו"מ חמ"ח ע' 79. וש"נ.

127) ב"ב יו"ד, א.

128) שם ט, א.

129) לשון הגמרא — סנהדרין צט, ב.

הענין של בית-האסורים הוא בדוגמת יסורי מלחמה], אלא שהפדי' היתה באופן של "שלום", ללא יגיעה וכו', כמסופר אודות אופן הגאולה של רבינו הזקן].

ואפילו ללא פירוש הירושלמי, מצד פשוטו של מקרא — הרי לכאורה טוב יותר מצב של שלום באופן שמלכתחילה אין ענין של "קרב" שצריך לפדות ממנו, ואילו כאן נאמר שישנו מצב של "קרב", ויש צורך בפדי' מה"קרב", אלא שהפדי' יכולה להיות באופן של שלום או באופן של מלחמה, ועז"נ בכתוב שפדייתו של דוד היתה באופן של שלום (כיון שגם ה"רבים", אנשי אבשלום, התפללו לנצחוננו של דוד, ורק אחדים היו נגדו), אבל אעפ"כ הי' מצב של "קרב" (כיון שאותם אחדים שעמדו בראש יצאו למלחמה כפשוטה, אלא שמלחמה זו היתה רק "לפנים", כיון שמהם גופא היו הרבים עם דוד); וכאמור, שלכאורה יש אופן הרבה יותר טוב בשלום — שמלכתחילה אין מנגד וצד שכנגד, ובמילא לא שייך שיהי' "קרב", כיון שהכל מצד אחד.

לב. ומזה מובן בנוגע לאלו שחוגגים את גאולת רבינו הזקן באופן של פירסום, באסיפת כו"כ מבנ"י בכמה מקומות בחוץ-לארץ, ובכמה מקומות בארץ הקודש,

— כפי שכבר הגיעה הידיעה משם (שהרי שם הזמן הוא כמה שעות לפני"ז), איך שחגגו את גאולת רבינו הזקן בכמה מקומות ברוב פאר והדר, והעיקר, עם החלטות טובות בנוגע ל"העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור" —

שגם פרטי הדברים שכותב רבינו הזקן באגרת שבה מספר אודות אופן הפדי', אינם סיפור בעלמא, אלא יש בזה גם הוראה:

תכלית הכוונה היא אמנם ענין השלום, שהוא "כלי מחזיק ברכה", — כמ"ש בסיום כל ששה סדרי משנה: "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר¹³³ הוי' עוז לעמו יתן הוי' יברך את עמו בשלום", וכפי שיתבאר לקמן, בלי נדר, בסיום הש"ס — בקשר ל"ט כסלו, ע"פ מ"ש רבינו הזקן בסיום אגרת הקודש (שלומדים בערב י"ט כסלו — לפי חלוקת התניא שקבע כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) אודות חלוקת הש"ס באופן שיסיימוהו מידי שנה בשנה — אבל אעפ"כ, ההקדמה לזה היא — "ה' עוז לעמו יתן".

ולכאורה אינו מובן: בזמן שלום — מה נוגע ענין ה"עוז"? ! כיון שאין לו עם מי לריב ולערוך מלחמה — אינו זקוק לענין ה"עוז"! והרי "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה", ועאכ"כ כשעושים מזה "שטורעם" שלם: "ה' עוז לעמו יתן", ולאח"ז "ה' יברך את עמו בשלום".

ויוכן ע"פ הפירוש בתושבע"פ בפסוק זה גופא, כמסופר בארוכה במדרשי חז"ל¹³⁴, שמצד ה"שטורעם" שהי' בזמן מתן-תורה אחזה רעדה את כל אומות העולם ונפל עליהם אימתה פחד, ובאו לבלעם ושאלו מאי האי? והשיב להם: "ה' עוז לעמו יתן", שהקב"ה נותן לבנ"י את התורה, ועי"ז "ה' יברך את עמו בשלום", ואז נעשה שלום בכל העולם.

לג. ועכ"פ בנוגע לעניננו, הנה הן אמת ש"לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום", אבל יש צורך בהקדמה ש"ה' עוז לעמו יתן" — שהדבר נעשה בדרך התורה, שנקראת בכ"כ שמות, וא' מהם — "עוז": "אין עוז אלא תורה"¹³⁵.

ולכאורה: במקום לומר "ה' עוז לעמו יתן", שאז יש צורך לפרש במדרש שקאי על תורה — יכול להיות כתוב לכתחילה "ה' תורה לעמו יתן"?!

ומזה גופא ההוכחה שלא נוגע כאן סתם תורה, שלומד תורה ומתנהג ע"פ תורה, אלא זהו אופן שהתורה היא אצלו ענין של "עוז", ויתירה מזה: "אין עוז אלא תורה", היינו, שאין אצלו ענין אחר של "עוז" — "כסא", כבוד או כסף; "אין עוז אלא תורה".

וכאשר יהודי מתנהג באופן כזה, וכן כאשר גוי — להבדיל — מתנהג באופן כזה בנוגע לשבע מצוות דידהו — אזי "ה' יברך את עמו בשלום".

וכאשר מישהו טוען: מה איכפת שלא יהי' ענין של "קרב", הרי מוטב שמלכתחילה לא יהי' "קרב" וכו' — אומרים לו, שאין לו ברירה אחרת: אם הוא לא יערוך "קרב" עם פלוני — אזי פלוני יערוך "קרב" עמו!

וכפי שרואים להבדיל אצל אומות העולם: סדר הדברים אינו באופן שכאשר רודפים אחריהם, ולא רוצים לומר מילה אחת אודות יהדות, ולא

135) שהש"ר פ"א, ד. פ"ב, ג. ועוד.

134) זבחים קטז, סע"א. יל"ש יתרו רמז

רסח. רפו.

רוצים להזכיר כלל שזוהי ארץ שנתן הקב"ה לאברהם ולזרעו אחריו עד עולם, אזי יהי שלום בעולם; אדרבה — דוקא אז רוצים ליקח הכל! וטעם הדבר — לפי שלכתחילה רוצים הם הכל, אלא שחושבים שאין זה בכחם, כי אכן אין זה בכחם; אבל כשרואים שיהודי שותק, ולא עוד אלא שמחזיר שטח לגוי ועושה מזה "הישג דתי", ואח"כ רוצה להשלות אחרים [שהרי לעצמו — יודע את האמת] שזהו גם "הישג צבאי" — אזי נעשה מעמד ומצב שהוא היפך השלום, ועד ל"קרב", וצריך לחפש דרך לפעול ענין הפדי', ולבקש שיהי זה באופן ד"פדה בשלום".

לד. המשך השיחה אודות המאורעות בארץ הקודש כו' — י"ל כפ"ע.

(ובסיום הענין אמר:) ויה"ר שבשעתא חדא וברגעא חדא יהי הענין ד"פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי" בנוגע לכל אחד מישראל,

ובאופן שהקב"ה לא יקפיד על סדר הדברים, אם תחילה יהי הענין ד"העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור", או שתחילה יהי הענין ד"פדאני לי ולבני מבין אומות העולם"; יהי הסדר איך שיהי, ובלבד שנצא מהגלות של חושך כפול ומכופל שאין למטה הימנו בדרגת החושך,

ויקריים היעוד¹³⁶ "קץ שם לחושך", ו"מיד הן נגאלין"¹³⁷ — התחלת הגאולה, ותיכף ומיד — גאולה האמיתית והשלימה, ע"י דוד מלכא משיחא, ובקרוב ממש.

* * *

137) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

136) איוב כח, ג.

הוספה

[אלול, ה'תשי"ב]

ב"ה.

ראשי פרקים – ביאור על השטעלונג שלי

- (1) **ברור** בעיני שבהשתדלות **במרץ הראוי** ובתקיפות מצד הטשאַפלין והרבנים – יפטר את הנ"ל מדרישתם ולא יהי כאן מקום לאונס כלל. אם לא יחלישו את תוקף הרבנים ע"י אמירה שמותר לו אם יאנסוהו.
- (2) גם אם לא יהי כנ"ל – אף **שברור** הוא בעיני – אין אפשריות של קריאה למשפט ענין דיהרג ואל יעבור, ובפרט שפס"ד יכול להיות פטור, או אם אפילו לחיוב – אבל רק אזהרה או עונש ע"י עבודה נוספת וכה"ג.

"ראשי פרקים" דלהלן נכתבו (במכונת כתיבה) על נייר חלק וללא תאריך, כשבשולי הגלין מופיעה שורה בכתי"ק.

והוא בקשר למה"ר אליעזר צבי זאב צירקינד (כרשום מעבר-לדף של ה"ראשי פרקים"), אשר עם גיוסו, אלול תשי"ב, לצבא ארה"ב (ע"מ להילחם במלחמת קוריאה) – הורו לו לגלח פאותיו וזקנו, ומשעמד על כך בתוקף עוז שזה נוגד לדתו, וסירב בהחלט למלא את הפקודה – אף שאיימו עליו לדונו במשפט צבאי ולענשו ב-10 שנות מאסר – התערב ה-Jewish Welfare Board [ארגון הדואג, בין השאר, לרווחת היהודים המגויסים לצבא ארה"ב], והוסכם, שישאלו חו"ד כמה רבנים כשביניהם יכול הוא לבחור ברב משלו: א' מהרבנים שפנו אליהם בזה הוא הרה"ג כו' מה"ר יוסף אליהו הענקין, אשר צידד, שאם כי בנוגע לפיאות הראש – אסור לו לגלחם, הרי שבנוגע לפיאות הזקן – אם הדבר עלול להביאו לידי טכנה (ופירט: כגון 10 שנות מאסר) יכול הוא להתפשר בזה, אך מנגד, כשנכנס לרבינו עם משלחת מארגון הנ"ל – עודדו רבינו לעמוד בתוקף על זכותו לגדל זקנו (למרות תמיהתם ותרעומתם של חברי ורבני המשלחת), ואמר לו (תוכן)*: יונגעראַן, כיון שקיבלת ע"ע פס"ד כ"ק אדמו"ר הצ"צ (כנסמן להלן ד"ה באיסור) – הרי זה עבורך "יהרג ואל יעבור" (כפי המפורט להלן סעיפים 4-7).

ענין הנ"ל נזכר במרומז בשיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ה'תשי"ג (תו"מ התוועדות ח"ז – תשי"ג ח"א – ע' 171, ובהנסמן שם). וראה עוד בענין גידול הזקן בצבא ארה"ב – אג"ק חל"ב אגרת יב'קצז. שיחת י"ט כסלו ה'תשל"ו (נדפסה בקונטרס לש"פ וירא תשפ"ג ע' 23 ואילך).

הטשאַפלין: = איש דת.

ענין דיהרג ואל יעבור: ראה סנהדרין עד, א ואילך. רמב"ם ה' יסוה"ת פ"ה. טוש"ע יו"ד סקנ"ז.

(* כן הוא בזכרון כמה מצאצאיו. אלא שיש בזה גירסא נוספת, והיא, שרבינו אמר לו (תוכן) [וייתכן שנאמר זה בתור הוספה על הנ"ל, לאחר שחברי ורבני המשלחת הביעו תמיהתם כו'] – שכאן מדובר ב"מלחמה" בין ארה"ב להלכה, ולכן, הרי זה כמו "ערוקתא דמסאנא" (ראה סנהדרין עד, ריש ע"ב. טוש"ע יו"ד רסקנ"ז) ש"יהרג ואל יעבור".

- 3) גם אם ח"ו עונש תפיסה, הרי תפיסה **שלא** על עסקי נפשות אין זה בגדר דיהרג וכו'. וכדמוכח גם מזה שאין מברכין גומל רק בחבוש על עסקי נפשות (או לדעת רבנו הזקן – אפילו ממון, אבל מעונה **בכבלי ברזל**), ובפרט בתנאי בית האסורים בארצה"ב.
- 4) חסיד ויר"ש יכול להחמיר על עצמו ביהרג ואל יעבור **ממש** אם רואה קדח"ש בזה **באיזה ענין שיהי'**, ואפילו כשהעכו"ם מכוון להנאתו (פרישה מג"א וכו').
- 5) לדעת הרמב"ם החינוך וכו' השחתת פאות הזקן הוא מנהג כומרי ע"ז, והביא זה **ביד"ו** (ולא רק במו"ט), וא"כ כל השייך לזה הוא בגדר אביזריהו. ובפרט
- 6) לדעת כמה מאחרונים יש בהשחתת זקן לאו דובחקותיהם לא תלכו – אמרי אש. אוצה"ח. עיין צ"צ ס"צ סצ"א.

שאינ מברכין גומל רק בחבוש על עסקי נפשות: שו"ע או"ח רסר"ט ובמג"א שם סק"א. לדעת רבנו הזקן – אפילו ממון .. בכבלי ברזל: סדר ברכת הנהנין פי"ג ה"ב. לוח ברכת הנהנין פי"ב ה"ח.

חסיד ויר"ש יכול להחמיר על עצמו כו': ראה נמוקי" סנהדרין שם ("אבל אם הוא אדם גדול וחסיד ירא שמים, ורואה שהדור פרוץ בכך, רשאי לקדש השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה כדי שיראו העם וילמדו ליראה את השם לאהבו בכל לבם") – הובא בכס"מ שם ה"ד. כ"י יו"ד שם ד"ה ומ"ש רבינו. ובכ"מ. וראה גם אנציקלופדיא תלמודית ערך יהרג ואל יעבור ס"ד (כרך כב ע' צח ואילך). וש"נ.

ואפילו כשהעכו"ם מכוון להנאתו (פרישה: שם סק"ג. וראה גם ש"ך שם סק"ב. ובכ"מ. מג"א: אולי הכוונה למג"א או"ח סק"ד סק"א (בדין השו"ע שם ש"לא יפסיק בתפלתו, ואפי' מלך ישראל שואל בשלומו .. אבל מלך א"ה [=אומות העולם] – אם אפשר לו לקצר .. יקצר .. ואם א"א לו יפסיק"): "מלך א"ה. ומתירא שמא יהרגנו .. ואם חייב להפסיק במקום סכנה – עבי"ד [=עיינ ביו"ד] ר"ס קנ"ז ובטור" (ובמחצה"ש שם: "עבי"ד ר"ס קנ"ז. דיש מחלוקת הפוסקים בעבירה הדין שיעבור ולא יהרג – אם רשאי להחמיר על עצמו ליהרג ולא לעבור"). – וראה גם מגן אבות (להמאירי) ענין יט: "דכל שבקדוש השם אין עבירה בעשיית לפנים משורת הדין אע"פ שאינו מחוייב בכך, אדרבה יש לו בכך שבח מרובה".

לדעת הרמב"ם החינוך וכו' השחתת פאות הזקן .. כומרי ע"ז: ראה רמב"ם הל' ע"ז פי"ב ה"ז. שהמ"צ מל"ת מד. מו"נ ח"ג פל"ו. חינוך מצוה רנב.

אביזריהו: ראה רמ"א שם ס"א ("וכל איסור עבודת כוכבים .. אע"פ .. רק לאו בעלמא – צריך ליהרג כו") ובנ"כ שם. וראה גם אנציקלופדיא תלמודית שם ס"ב (ע' פב ואילך). ערך אביזריהו (כרך א ע' נח ואילך). וש"נ.

לאו דובחקותיהם לא תלכו: אחרי יח, ג.

אמרי אש: למהר"ם א"ש (מגדולי תלמידיו של החת"ס) – שו"ת חיו"ד סנ"ה (בסופו). אוצה"ח [=אוצר החיים]: להרה"צ כו' מקאמאָרנא – מצוה רנג (חומש היכל הברכה – קדושים יט, כז).

עיין צ"צ ס"צ סצ"א: ושם בארוכה בקשר לגזירת הלבושים שגזר הצאר ניקאָלאַי על יהודי

7) כיון שהנ"ל פירסם שזהו עיקר הדת אצלו, ואישרו דבריו בזה הרבנים ואדמו"ריים באופן רשמי בפני ב"כ הצבא, ונדוע גם לבניי – הי"ז פרהסיא, ואם יעבור ע"ז ח"יו עתה בהכרח הי"ז בפני עמא דבר חה"ש ח"ו.

באיסור גילוח הזקן אפי' במספרים שלא כעין תער עיין שו"ת צ"צ. מנחת אלעזר ח"יב ובסי שהובאו שם באריכות. וא"כ מי שנהג כן הוא נדר שאין לו היתר כיון שכמה פוסקים מחמירים.

*

לעין מ"מ בסי ז' ארזים – להרא"ז שי מרגליות.

רוסיא – אם יש בזה משום יהרג ואל יעבור (שו"ת חיו"ד ס"צ), ובגדר האיסור ד"ובחוקותיהם לא תלכו" (שם סצ"א).

עיין שו"ת צ"צ: שם סצ"ג. וראה בארוכה אג"ק ח"א אגרות ג"ד. מנחת אלעזר ח"ב: סמ"ח.

נדר שאין לו היתר כיון שכמה פוסקים מחמירים: ראה מג"א אר"ח סתקנ"א סוסק"ז ("אבל במקום שנהגו למעט בכל משא ומתן [=בתשעת הימים] – לא מהני התרה, כיון דיש פוסקים ס"ל הכי כו"). שירי כנה"ג לטויו"ד סרי"ד אות יא. וש"נ. שו"ת חת"ס חיו"ד סק"ז. שו"ת מהר"ם שיק חאו"ח סרמ"ט. ובכ"מ.

*

לעין מ"מ כו': שורה זו נתוספה לאחר-זמן בכתי"ק בשולי הגליון. בס' ז' ארזים – להרא"ז שי מרגליות: הוא ספר "עמודי ארזים" (ירושלים, תרצ"ז), הכולל ז' עמודים ("עמודי שבעה"). וראה שם עמוד ה' – "הדרת פנים זקן" – נ, א ואילך. וראה גם אג"ק ח"ו אגרת א'תשצא (בשולי האגרת – "בס' עמודי ארזים (להרב מרגליות ירות"ו) בסופו – קיבץ דעות האחרונים וכו' שבהנ"ל"). הכ"ב אגרת ח'רצו (ס"א – "והאריך בכ"ז בספר עמודי ארזים להרב מרגליות שי' (ירושלים)"). ח'תרסב (ע' תצ – "וקבץ כמה דיעות בהנ"ל ובארוכה .. בספר עמודי ארזים להרב מרגלית שי' מירושלים עיה"ק ת"ו").

ראשי פרקים - ביאור על השטלונג שלי

- (1) ברור בעיני שבהשדה לוח במרץ הראוי ובחקיפות מצד השטאפלין והרבנים יפטרנו את הנ"ל מדרישהם ולא יהי' כאן מקום לאונס כלל. אם לא יחלישו את חוקף הרבנים ע"י אמרה שמוד לו אם יאנסוהו.
- (2) גם אם לא הי' כנ"ל - אף שברור הוא בעיני - אין אפשרות של קריאה למשפט ענין דיהרג ואל יעבור ובפרט שפס"ד יכול להיות פטור אן אם אפילו לחיוב אבל רק אזרח או עונש ע"י עבודה נוספת וכו' ג.
- (3) גם אם ח"ו עונש תפיסה, הרי תפיסה שלא על עסקי נפשו אין זה בגדר דיהרג וכו'. וכדמוכח גם מזה שאין מברכין גזמל רק בחבוש על עסקי נפשו (או לדעת רבנו הזקן אפילו ממנו אבל מעונה בבבלי ברזל) ובפרט בהנאי בית האסורים בארצה ב.
- (4) חסיד ויר"ש יכול להחמיר על עצמו ביהרג ואל יעבור ממש אם רואה קרה"ש בזה באיזה ענין שיהי', ואפילו כשהעכו"ם מכוון להנאתו (פרישה מג"א וכו').
- (5) לדעת הרמב"ם החינוך וכו' השחתה פאות הזקן הוא מנהג כומרי ע"ז והביא זה ביר"ו (ולא רק במו"נ) וא"כ כל השיך לזה הוא בגדר אביזריהו. ובפרט
- (6) לדעת כמה מאחרונים יש בהשחתה זקן לאו דובחוקוהיהם לא הלכו, אמרי אש. אוצה"ה. עיין צ"צ ס"צ ס"א.
- (7) כיון שהנ"ל פירטם שזהו עיקר הדח אצלו, ואישרו דבריו בזה הרבנים וקדמו"ם באופן רשמי בפני ב"כ הצבא, ונדקק גם לבנ"י - ה"ז פרהסיא ואם יעבור ע"ז ח"ו עתה בהכרת ח"ו בפני עמא דבר חת"ש ח"ו.
- באיסור גילוח הזקן אפי' במספרים שלא כעין העק עיין שו"ת צ"צ. מנחה אלעזר ח"ב ובס' שחובאו שם באריכות. וא"כ מי שנהג כן הוי נדר שאין לו היחר כיון שכמה פוסקים מחמירים.

אמת זה דם' המכ"ס - אהר"ה מ' אר"י

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

החתן הרה"ת **יוסף הכהן** והכלה מרת **זעלדא** שיחיו

ראדאל

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

כ"ף מרחשון, ה'תשפ"ג

שנת הקהל את העם

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת **מרדכי אברהם ישעי' הכהן** וזוגתו מרת **שרה דבורה** שיחיו **ראדאל**

הרה"ת **יוסף יצחק** וזוגתו מרת **צלחה חנה** שיחיו **עמאר**

ולזכות זקניהם שיחיו

לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות